

Vasárnapi Krónika

Írja: KÁROLY SÁNDOR

BALLADA A C-VITAMINRÓL...

1.

Szent-Györgyi Albert tanár fekete éjszakákon ott ült a laboratóriumban lombikok, kémlelőcsövek, centrifugál-gépek, mikroszkópok, leheletfinom üveg- és fémszerszámok között és kereste a titkot. Csend terpeszkedett a nagy városra, békés házakban aludtak az emberek, távolról lágyan muzsikált-feléje a szőke folyó. A tanár kutatta fáradhatatlanul és lelkesülten sötét éjjeleken a titkot, akárcsak Keppler a csillagok misztériumát a kék végtelenségben. Más derék polgárok kimerülten a nappali munkától, elpihentek ágyukban, megint más derék polgárok zenés kávéházakban ital és muzsikaszó mellett virrasztottak, Szent-Györgyi Albert polgári éjszakáit a C-vitamin vitte el. Nappal tanított az egyetemen, estéit a családjának adta, egyedül az éjszaka volt az övé, ekkor dolgozhatott, belemerülhetett álmaiba, foglalkozhatott a C-vitaminnal, ezzel a bűvös Bölcsék Kövével, amely sehogysem akart előbujni az alkémia műhelyéből. Szent-Györgyi Albert nem csüggedt. Egyik kísérlet a másikat követte, hasonlóan Ehrlich tanárhoz, aki hatszázöt sikertelen preparátum után érkezett el a hatszázhatodikhoz, a biztoshoz, amellyel sikerült visszahuznia a sir széléről a milliókat. A szegedi professzor feláldozott nyugalomra szólító éjszakát, szórakozást, sportot, színházat, mozit, sok apró örömet, ami az életet kellemesen fűszerezi, csak egyet látott maga előtt: a C-vitamint. Hosszu évek nehéz munkáját temette a laboratóriumba, míg végre sikerült megtalálnia a titkot. Azt a titkot, amely szintén milliókat huz vissza a sir széléről.

2.

Körülötte zugott, zengett, viharzott a világ. Új eszmék és jelszavak indultak el, hogy vérrel és vassal, könnyel és jajjal két részre válasszák az emberiséget. Modern Dzsingiszkanok és Cézárok kardsuhogása elhatolt a szőke folyó mellé is, hiszen Szeged is benne sodródik az európai forgatagban, de Szent-Györgyi Albert tanár nem hallotta sem a zugást, sem az új szívat, sem a modern Dzsingiszkanok kardsuhogását. Elzárkózott a korszellem elől laboratórium-varába és a tudományból épített maga köré sáncot, hogy feltartóztassa a lelkiismereti szabadságot lebilincselni akaró nyugati és keleti áramlatot. Amíg más vegyészek újfajta iperit-gázzal kísérleteztek, amelyek tökéletesen ölik meg az embert, addig ő C-vitamint igyekezett feltalálni, hogy megmentse velük a betegeket. Nem gondolt Nobel-dijra, kitüntetésre, akadémiai tagságra, vagyona és elismerésre, a munka lázában ilyesmi vérbeli tudósok eszébe sem jut, Szent-Györgyi Albert folyton csak azt a kérdést állította maga elé, hogy lehetséges megtalálni a C-vitamint, mert a szenvedő emberiségnek szüksége van erre. Nagyobb szüksége, mint az újfajta iperitekre.

3.

Nem tudjuk, mi a C-vitamin. Laikusnak nehéz is lenne elmagyarázni vegyi összetételét, alkatrészeit, előállítási eljárását. Csak szaktudósok elemezhetik és írhatják le részletesen, vegyészek és orvosok tudják, hogy milyen áldása

lesz az emberiségnek. Elég annyi, hogy a C-vitamin egyik legfontosabb tápanyaga a szervezetnek és skorbutellenes vitaminnak is hívják. A skorbut szörnyű betegség, leginkább utazók, tengerészek, hadbaszállt katonák kapják meg, akik ritkán jutnak friss növényi, vagy állati táplálékhoz és konzervekből kénytelenek magukat fenntartani. Aki megkapja, arra lassu, de biztos halál vár. Az északsarki kutatók nagyrésze skorbutban pusztul el. A trópusokon, ahol szintén hiányos a táplálkozás, „beri-beri” betegségnek nevezik. A C-vitamin, amit Szent-Györgyi Albert tanár a szegedi paprikából fehér kristályos por alakjában nagymennyiségben állíthat elő, azt az életfontosságú tápanyagot adja, amit a skorbutban szenvedő eddig nem kaphatott. Most már rendelkezésre áll. Szent-Györgyi szegedi egyetemi tanár ad C-vitamint a tengeren hánycódó tengerésznek, a világtól elzárt felfedezőnek és a háboruba kényszerített katonának. Nem kell már nyomtalanul elpusztulnia a skorbutosnak, a fehér kristályos por, Szent-Györgyi Albert csodálatos ajándéka megnyitja az élet kapuját a halálba indulók előtt.

4.

A C-vitamin nagy dolog. És a Nobel-díj is nagy megtiszteltetés. Nem a százhetvenezer svéd korona gyenge valutára átszámított hatalmas összege a megtiszteltetés, hanem a névsor, amelybe Szent-Györgyi Albert belekerült. Röntgen, Ehrlich, Behring, Koch, Arrhenius, Curie, Ostwald, Mecsnikov, Einstein, Marconi, Millikan neve csillog ebben a névsorban és most melléjük kerül Szent-Györgyi Albert is, mert a szegedi tanár is gazdagította a tudományt korszakalkotó felfedezéssel, most már ő is csillog a humanisták ragyogó transzparensén. A százhetvenezer svéd korona csak anyagi jutalom, a melyért az élet kényelmesebb és napsugarasabb oldala vásárolható meg, az igazi, a számokban ki nem fejezhető, szép beszédekben nem méltatható jutalom a kórházi ágyon szenvedő betegek hálája, akiknek visszaadja a C-vitamin a legdrágábbat: az életet. Nagyszerű érzés lehet valakit megoperálni, vagy meggyógyítani, elhárítani valaki felől a veszedelmet, megóvni attól, hogy bajba jusson. Ezt érezheti most Szent-Györgyi Albert a szőke folyó melletti kis polgári lakásban és ezt érezhetik a stockholmi Karolina intézet tudós orvosai is, akik hideg és szakszerű vizsgálat után döntenek, hogy kit ítélhetnek méltónak Nobel Alfréd ötven millió frankos tőkéjének a kamatjára.

5.

Körülötte zugott, zengett, viharzott a világ. Új eszmék és jelszavak indultak el, hogy vérrel és vassal, könnyel és jajjal két részre válasszák az emberiséget. Szent-Györgyi Albert nem hallott semmi zugást, sem új zivatart. Aki az Anima vitaet, az Élet lelkét keresi, az nem hallja az élet ijesztő gyászkorúsát. Mint az új kor modern hőse, aszkéta-halálra ítélte magát a laboratórium-börtönben, ahol feláldozta éjszakáit, ifjúságát, örömeit, vágyait, szórakozását, pihenését — másokért. A C-vitaminért.

6.

A Nobel-dijasok mind hősök, a tudomány, irodalom, szellem, felvilágosodás és gyógyítás hősei. Ők a történelemnek nem arra a lapjára kerülnek, ahol a hadvezérek, hódítók és győzők tetteit örökíti meg a krónika. Viszont a Nobel-dijasok lapja fényesebb. És tisztább is, mert vér és könny nem feketíti be a világitó sorokat. A stockholmi aktussal Szent-Györgyi Albert neve is bevonul az emberiség történelmébe...